

AS TELEVISIÓNS LOCAIS EN GALICIA: CARA Á PROFESIONALIZACIÓN

Comunicación do I Congreso Luso-Galego de Estudos Xornalísticos: a
Investigación e o Ensino do Xornalismo no Espacio Luso-Galego

Autores:

**BERTA GARCÍA OROSA
SILVIA LÓPEZ BEN
XOSÉ LÓPEZ GARCÍA**

SECCIÓN DE COMUNICACIÓN
ARQUIVO DE COMUNICACIÓN

INTRODUCCIÓN

Os datos presentados nesta comunicación son froito dunha investigación máis ampla realizada dende o Arquivo de Comunicación do Consello da Cultura Galega. O estudo, aínda aberto, pretende debuxar un mapa dos medios de comunicación galegos a través da recollida de datos mediante enquisas, a súa catalogación e a súa posterior análise. O proxecto comezou en novembro de 2000 coa elaboración da base de datos de medios impresos, que precedeu á de medios audiovisuais e que terá continuidade no futuro coa de medios electrónicos.

METODOLOXÍA

A primeira fase do estudo consistiu na elaboración dunha base de datos de medios impresos a partir de diferentes técnicas de recollida de datos e fontes de información (Bibliotecas, Depósito legal, enquisa, base de datos na rede...). Trala conclusión desta primeira parte da investigación, os membros do Arquivo iniciamos a realización dun rexistro e catalogación dos medios audiovisuais que funcionan actualmente en Galicia. O primeiro paso foi elaborar un censo que incluíse a tódolos medios audiovisuais con sé en Galicia. A continuación construimos un cuestionario axustado ás características específicas dos soportes audiovisuais¹ –radio e televisión-. Neste caso, ademais dos datos xerais solicitados a todos os medios (endereço, nome...) e sobre os traballadores, interesábanos coñecer as características da súa programación, equipamentos e estrutura empresarial².

O envío do cuestionario foi remitido a un total de 139 radios e televisións, das cales 59 eran delegacións de radios nacionais, 34 radios locais, 18 delegacións de televisións e 33 televisións locais. O primeiro contacto cos responsables das televisións locais realizouse por correo ordinario, obtendo un baixísimo índice de resposta (5,36%), o que nos obrigou a optar por novas vías de comunicación. Reiteradas chamadas telefónicas e, nalgún caso, reenvío da enquisa por correo electrónico, conseguindo incrementa-la porcentaxe de resposta ata un 11,5%.

Actualmente aínda estamos a recibir as contestacións a estes envíos ao mesmo tempo que imos introducindo os datos das empresas que nos remiten na base de datos creada para tal efecto.

No ámbito das televisións locais obtivemos un índice de resposta do 27,27%. Polo momento, respostaron ó noso cuestionario: Localia Santiago, Localia Ferrol, Localia Pontevedra, Localia Coruña, Localia Vigo, Localia Telelugo, Televigo La 7, Radio Televisión Municipal de Pontearreas e As Mariñas TV.

¹ Incluído no anexo 1 desta ponencia.

² Nesta comunicación unicamente referirémonos ás televisións locais por considerar que conforman unha boa plataforma de estudo de cara a profesionalización da comunicación local, eido fundamental no futuro do xornalismo dunha comunidade como a galega.

PERFIL DO XORNALISTA

O traballador das televisións locais en Galicia soe ser un profesional polivalente, non especializado, que, ademais das tarefas propias do redactor, debe desempeñar labores de produción, edición e mesmo de cámara. A escaseza de medios económicos e tamén a limitación do horario de programación destas canles desembocan en situacións laborais precarias, un pouco máis acuciadas que no resto das empresas de comunicación.

A media de traballadores destas emisoras é de 15, dato que convén relativizar xa que está distorsionado polas cifras aportadas por tres das televisións –TeleVigo La 7, Localia Santiago e Telelugo- con 34, 23 e 20 empregados respectivamente.

A maioría deles son redactores e cámaras, mentras que escasea o persoal técnico especializado como montadores –soamente o 0,6%-, técnicos de son –0,7%- e de iluminación –unicamente en dous casos-. As televisións locais contan cunha media de 7 redactores, 6 cámaras, un administrativo, un comercial, un realizador e dous produtores.

A situación páliase puntualmente cos servicios de produtoras que desenvolven e venden o produto audiovisual pechado para a súa emisión por estas canles. Este dato contrasta coa porcentaxe de produción propia que afirman realizar (unha media dun 60%), segundo o *Censo de televisiones locais* editado pola Asociación para la Investigación de Medios de Comunicación (AIMC) do Estudio General de Medios (EGM) en outubro de 2002. As emisoras do grupo Canal 47³ (Santiago, Ourense, Pontevedra e Vigo) e determinadas televisións municipais (Tele Miño, Televisión Municipal das Pontes e Canal 50 Televisión Local Guardesa) afirman realizar o cento por cento da súa programación, aínda que no caso do Grupo Canal 47 non existe unha programación específica para Galicia, senón que reemiten os contidos comúns das emisoras principais do grupo.

OUTROS ASPECTOS DAS TELEVISIÓNS LOCAIS

Sen embargo, esta visión actual tan pesimista está enmarcada nas características xerais das televisións locais.

As tendencias rexistradas durante os últimos anos neste eido, sinalan ó cambio de propiedade –especialmente a concentración nun gran grupo de comunicación- e o descenso do número de emisoras activas. Actualmente existen 33 televisións de ámbito local, 5 menos que no 1995⁴ e 4 menos que en 2001. Dende 1995 desapareceron Televisión de Tui, TeleValMiñor, Televisión de Monterroso, Lugovisión, Televisión de Melide e Onda liña televisión. Un dos fitos relevantes neste

³ O Grupo Canal 47 está composto por 43 emisoras distribuídas por todo o territorio español. Ten a súa orixe na provincia de Sevilla, onde conta con 6 canles. As sinais de dúas destas canles son distribuídas vía satélite e son recollidas por 26 e 11 emisoras respectivamente que, á súa vez, as reemiten na súa zona de cobertura. Algunhas destas televisións contan cunha programación exclusiva a determinadas horas do día e planéase que nun futuro todas conten cunha parte propia.

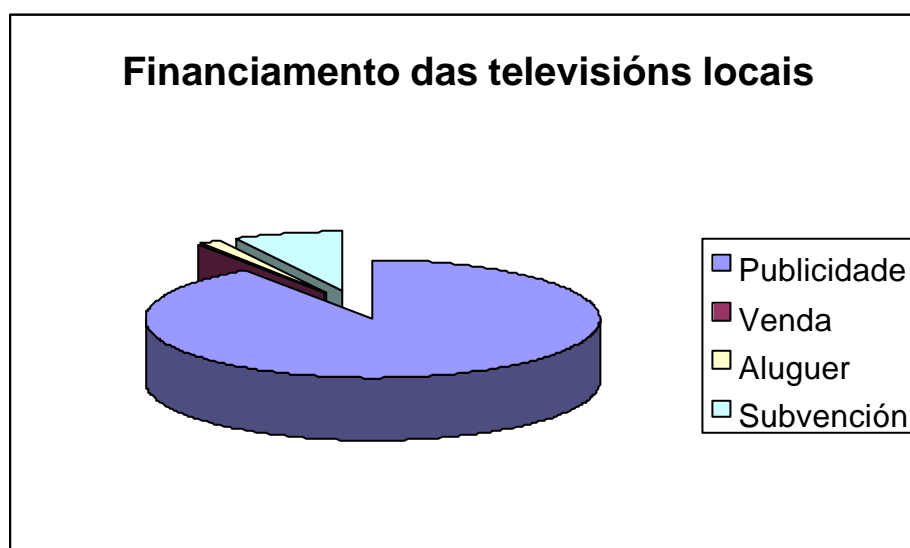
⁴ ROMAN PORTAS, Mercedes, "Televisións locais de Galicia"

período foi o incremento da presenza no mercado local de Galicia de Pretesa e a constitución de UTEGA⁵, a que pertencen actualmente Localia Pontevedra, Localia Compostela, Localia Ferrol, Localia Coruña e Localia Vigo. Todas elas teñen un convenio de colaboración con Pretesa, igual que Telelugo, propiedade de Blanca García Montenegro e José de Cora. Naceron Ourense Telemiño, Televinte Chantada, Ribeira Sacra e Canal Deza.

PROPIEDAD E FINANCIAMENTO

Destas canles, seis son de propiedade municipal (21,4%) e as restantes vintedúas de propiedade privada local ou pertencentes ó grupo Localia TV. Das nove emisoras das que obtivemos resposta ó noso cuestionario (un 28,5%), soamente unha delas é de propiedade pública, 2 de propiedade privada local e as outras seis pertencen ó grupo Localia.

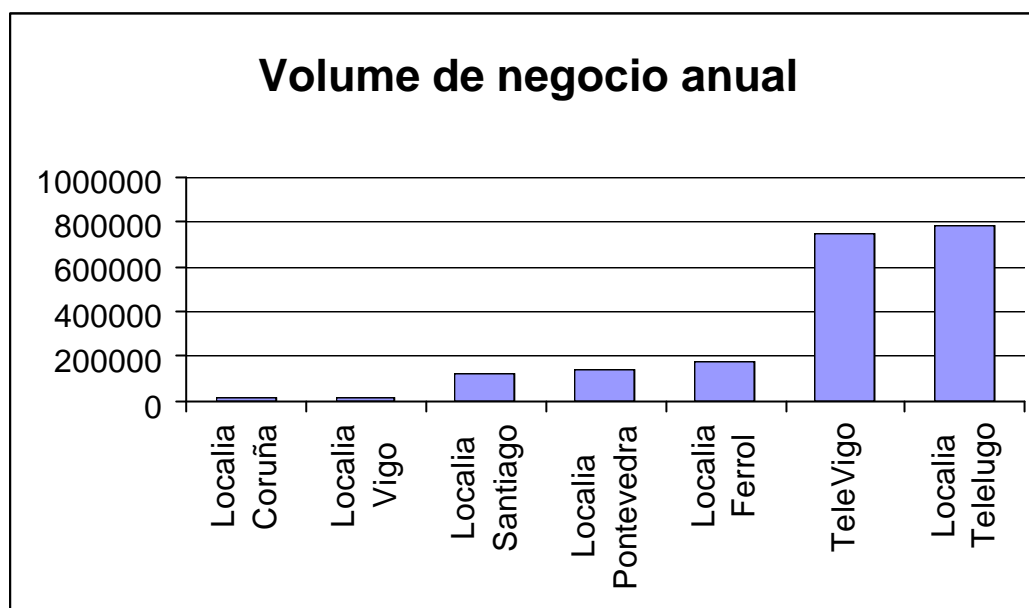
Na maioría dos casos, as empresas de titularidade pública fináncianse nun 50% a través dos presupostos municipais e un 50% a través de publicidade. Pola contra, as de propiedade privada obteñen o 100% dos seus financiamentos a través da publicidade, mentras que unha porcentaxe ínfima se obtén a partir de aluguer ou venda dos seus equipos ou productos (1% en Televigo La 7 e un 10% en Telelugo).

Fonte: elaboración propia

O volume medio de negocio anual ascende a 257.456 euros. Sen embargo se excluímos as dúas emisoras que destacan polo seu elevado presuposto –Televigo La 7 e Local Telelugo-, a media reduciríase a 87.784 euros.

⁵ UTEGA: SER 34%, Prisa 25%, Banco Pastor 11%, Augas de Coruña 5%, Europa TV 1,2%, Xavier Otero 3%, Prensa Ibérica 20% e La Opinión 5%.

Fonte: elaboración propia

EQUIPAMENTOS E NOVAS TECNOLOXÍAS

En relación cos equipamentos teñen unha media de 5,1 ordenadores, 3 cámaras, 0,5 equipos de son, 2, 8 equipos de edición. Na maioría dos casos –4 –algun material de gravación ou de edición –mesmo contratan o servizos de produtoras que fan o traballo completo de cobertura de acontecementos...- a cotío. Isto reafirma a hipótese da escaseza de medios materiais e humanos.

A introducción das novas tecnoloxías no eido da televisión local é puntual e desigual nas diferentes emisoras. Soamente once están presentes en Internet (un 33%), pero todas afirman empregar o correo electrónico como vía de contacto co exterior –afirmación comprobada pola súa elección deste medio como vía de contacto co Arquivo-.

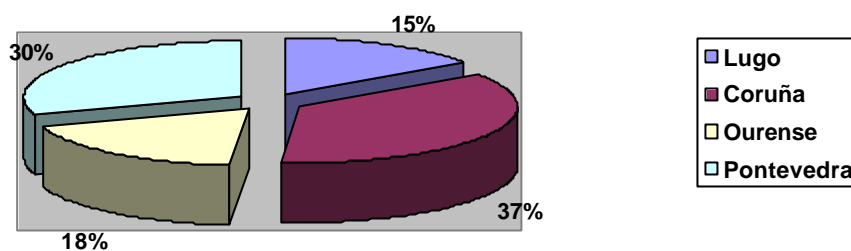
LOCALIZACIÓN E ÁREA DE DIFUSIÓN

A maioría se concentran nas provincias de Coruña e Pontevedra –37% en Coruña, 30% en Pontevedra, 10% en Lugo, 15 % na provincia de Ourense-. As localidades máis importantes cuantitativamente –agás Santiago, Vigo e Coruña que concentran as delegacións das principais cadeas- son Ourense (4) e Vigo (3), e numerosas cidades teñen dúas: Coruña, Santiago, Pontevedra, Ferrol, Monforte.

Os concellos que posúen televisión local de seu son na provincia de A Coruña: Santiago, Ferrol, Coruña, As Pontes, Cerceda, Ames. En Pontevedra: Pontevedra, Vigo, Ponteareas, Marín, A Guarda, Lalín, Ribadumia. En Ourense: Ourense, Carballiño, Arnoia. En Lugo: Lugo, Monforte, Quiroga, Chantada. É chamativo o feito de que 4 concellos con menos de 10.000 habitantes teñan televisión local

(Arnoia, Cerceda, Quiroga e Chantada) e, nembargantes, o 0 76,19% (32 de 42) concellos con poboación superior a esa cifra non teñan.

Distribución das televisións locais por provincias

Fonte: elaboración propia

A distribución por cidades das emisoras locais, Ourense destaca como a que concentra maior número de televisións –un total de catro-, seguida de Vigo con tres, A Coruña, Santiago, Pontevedra e Ferrol –con dúas-. Pola contra, Lugo soamente ten na actualidade unha.

Fonte: elaboración propia

Provincia de A Coruña		Provincia de Pontevedra	
Televisión	Localidade	Televisión	Localidade
As Mariñas TV	A Coruña	Galvisión	A Guarda
Localia Coruña	A Coruña	Tele Baixo Miño	A Guarda
Telecoruña	A Coruña	Canal Deza TV	Lalín
Televisión local de Ames	Ames	Galvisión Marín	Marín
TV6 As Pontes	As Pontes	RTVmunicipal de Ponteareas	Ponteareas
RTV Cerceda	Cerceda	Localia Pontevedra	Pontevedra
Ferrol TV Canal 31	Ferrol	Canal47 Pontevedra	Pontevedra
Localia Ferrol	Ferrol	Televigo	Vigo
Telesalnés	Ribadumia	Localia Vigo	Vigo
Localia Santiago	Santiago	Local 47 Vigo	Vigo
Canal 47 Santiago	Santiago		

Provincia de Ourense		Provincia de Lugo	
Televisión	Localidade	Televisión	Localidade
TV Arnoia	Arnoia	Televinte	Chantada
Cablevisión	Carballiño	Radio televisión Quiroga	Quiroga
Bemposta TV	Ourense	Localia Telelugo	Lugo
Ribeira Sacra TV	Ourense	Terra de Lemos	Monforte
Telemiño	Ourense	TV7 Monforte	Monforte
Canal 47	Ourense		

Fonte: elaboración propia

En canto á área de difusión, a maioría das televisións locais son de ámbito comarcal, seguidas das de ámbito municipal e escasos exemplos de televisións que abranguen toda a provincia, coma no caso de Telelugo en que as súas emisións abarcan toda a provincia.

CONCLUSIÓNS

O panorama das televisións locais en Galicia, aínda incipiente, é indicativo de dúas tendencias: a fragilidade e inestabilidade das experiencias dos últimos anos e, ó mesmo tempo, a escaseza de medios humanos e técnicos para o desenvolvemento do traballo. Dentro deste contexto, a figura do profesional do xornalismo débuxase como unha persoa polivalente que desenvolve todo o proceso de produción informativa e sen especialización técnica ou temática. As televisións locais conforman un dos arietes do futuro do sistema mediático galego, máis carecen na actualidade dos recursos necesarios para a elaboración de produción propia.

A situación dos profesionais enmárcase nun contexto heteroxéneo caracterizado polo alto índice de desaparición, cambio de titularidade e concentración de emisoras en grupos de comunicación. Cómpre prestar especial atención ó caso do grupo Pretesa –coa marca comercial Localia- que estableceu convenio con varias emisoras de televisión local en toda a xeografía galega, axudando a consolidar as emisoras das principais cidades. Deste xeito, a experiencia da televisión local en Galicia é maioritariamente de capital privado (o 79%). Esta circunstancia provoca que a principal vía de financiamento sexa case exclusivamente a publicidade, agás unha pequena partida que provén do aluguer de equipamentos e produtos.

As emisoras que emiten hoxe caracterízanse pola limitación da súa programación – normalmente emiten unha media de 3 ou 4 horas diarias- e pola escaseza de produción propia (ningunha ten ingresos por venda de produtos audiovisuais propios), que impide a creación dun mercado de produción local.

En definitiva, o mapa das televisións que se está a debuxar carece aínda da estabilidade necesaria para o desenvolvemento do audiovisual local en tódalas súas facetas.

ANEXO 1: CUESTIONARIO RADIOS E TELEVISIÓNS LOCAIS

1.- Persoa de contacto: _____

2.- Nome da súa cadea/emisora (delegación): _____

3.- Audiencia diaria estimada: Nº de persoas _____ Share

4.- Ano de inicio da emisión _____

5.- Área de difusión. *Por favor, indique concello, comarca, provincia, comunidade autónoma* ou estado _____

6.- Empresa emisora ou propietaria: _____

Director: _____

Subdirector: _____

Propietarios (Indíquese o %): _____

7.- Fórmulas de financiamento. *Indique a resposta ou respostas posibles co % que lle corresponde*

Publicidade _____ Venta de produtos _____ Aluguer material a terceiros _____

Subvención _____

8.- Indique o volume de negocio no último exercicio: _____ €

9.- Indique por favor os seguintes datos do cadro de persoal do seu medio:

Nº total de traballadores: _____

Ocupación	Nº persoas que se ocupan deste labor	Nº de materiais/equipos específicos de que dispón	Directivos	Nº
Redactor/ordenador			Director	
Cámara			Subdirector	
Montador/edición			Xerente	
Técnico de son/mesa			Consello de administración	
Tecn. Iluminación/foco			Consello asesor	
Locutor/estudio			Propietario	
Administrativo				
Comercial				
Realizador				
Productor				

10.- ¿Adoita alugar ou contratar equipos/persoas?

SI ___ NON ___

Indique que tipo de equipos/persoal aluga principalmente

11.- ¿Posúen arquivo?

SI ___ NON ___

12.- ¿Cal é o seu público obxectivo?

13.- ¿Que obxectivos procura?

14.- ¿Como definen a súa liña editorial?

15.- ¿A súa empresa /institución/ asociación realiza outras actividades?

SI ___ NON ___

Por favor, indique cales

16.- ¿A súa emisora ten presenza en Internet?

SI ___ NON ___

Por favor, indique o enderezo URL

http://_____

Por favor, indique o enderezo de correo electrónico

Audiencia da súa edición electrónica

Nº. de visitas por día: _____

Nº. de páxinas visitadas por día: _____

¿Cada canto tempo se actualizan os contidos da súa edición electrónica?

Engada, se cre conveniente, calquera comentario ou apreciación complementaria.

BIBLIOGRAFÍA

MARTINEZ HERMIDA, Marcelo, "A televisión local en Galicia, unha aproximación á comunidade de intereses e ás relacións medio-comunidade", en *Estudios de comunicación*, nº 0 (xuño 2001), páx.. 169-178.

Revista Grial. O audiovisual galego, nº 154, abril-maio-xuño, Vigo, 2002.

RODRÍGUEZ, Ana Isabel, *Os informativos nas televisións locais de Galicia*, Santiago de Compostela, 2001 (tese doutoral). www.usc.es/xorna/oda/investigacions.htm

VILLANUEVA REY, Patricia, *Marcos e elementos para establecer as orixes das televisións locais en Galicia*, Tralaballo de investigación dirixido presentado na Facultade de Ciencias da Comunicación de Santiago de Compostela, 2001.

ROMÁN PORTAS, Mercedes, "Televisións locais de Galicia" en *Estudios de periodística*, n. 5 1997, p. 71-85.

"Televisión local" en *Imagen & comunicación*, Coruña, maio 2000.

PÁXINAS WEB

- www.tvlocal.com
- www.telelugo.tv
- www.inicia.es/de/tvlocales/galicia
- www.aimc.es

TV colaboradoras:

1. Localia Santiago
2. Localia Ferrol
3. Localia Pontevedra
4. Localia Vigo
5. Localia Coruña
6. Localia Telelugo
7. Televigo La 7
8. As Mariñas TV